

va osrednje vprašanje razmerja med prekrški in kaznimi) in nazadnje v javne politike. Toda zakaj bi se zaradi tega vznemirjali? Mar ni evalvacija način, na katerega lahko odkrijemo morebitne pomanjkljivosti v sistemu, instituciji ali praksi? Ali ne omogoča, da jih nato odpravimo? Ali skrb za učinkovitost in primerno rabo javnih sredstev ni hvalevredna? Mar ni evalvacija dolžnost vsake odgovorne vlade ne glede na njeno politično usmeritev? Še več: ali z nasprotovanjem evalvaciji ne podpiramo trenutnega stanja stvari in si odvezamemo vsakršno možnost kritike in s tem spremembe? Ali ni evalvacija v tem smislu sredstvo prilagajanja našim spremembam sodobnega sveta? In naposled, ali ni zavrnitev evalvacije znak konservativnosti?

Ta vprašanja nas popeljejo v osrčje dispozitivov evalvacije. O dispozitivu evalvacije lahko govorimo kar v ednini, saj je na neki način celotna družba podvržena postopkom, ki imajo isti cilj, čeprav ga zagotavljajo različne instance. Jedro dispozitiva ima dve plati: ideologijo in sistem.

Ideologija je, kot je dobro znano, aparat, ki upravičuje sistem. Vprašanja, ki smo jih zastavili zgoraj, dovolj dobro izražajo različne vidike te ideologije. Spomnimo se pglavitnih terminov: učinkovitost, varčnost, prilagajanje, inovacija. Ti termini so med sabo očitno usklajeni: učinkovitost pomeni neposrednejšo in hitrejšo doseglo cilja oziroma produkcijo maksimalnega učinka z minimalnimi sredstvi. Zato ni težko razumeti, da nam skrb za učinkovitost nalaga dolžnost odpraviti potratnost s časom, financami in tako naprej. Omogoča torej večjo prilagodljivost na svetovnem trgu, ki posega na vsa področja – ne samo na tista, ki zadevajo blago, temveč tudi na tista, ki zadevajo svet znanosti, univerze, umetnosti. Kar privarčujemo pri neučinkovitih in zastarelih šibkih členih, nato investiramo v dejavnosti ali operacije, ki so vse bolj inovativne in učinkovite. Krog ideologije in evalvacije je tako sklenjen. Lahko bi ga formulirali tudi drugače, a prišli bi do istega zaključka: njegov namen je upravičiti vpeljavo splošnega in homogenega sistema družbenega nadzora.

Toda kaj skriva ta ideološka zanka? Po definiciji je ideologija sprevrnjena podoba realnosti, ki negativno spreminja v pozitivno in obratno. Na kratko rečeno: realnost sistema evalvacije je ohromljenost, potratnost, neprilagodljivost in arbitrarnost.

Prav to bi rad na tem mestu pokazal z razkritjem prikrite strani evalvacije, njenega najglobljega notranjega gibala: oblasti, za katero se predpostavlja, da ve. To je oblast, ki se uveljavlja – ne da bi to povedala, se razume – ne le kot izjavljalka resnice, ampak celo kot postavljalka vrednosti, kot norma resnice. Oblast, ki vednosti in diskurze uporablja z znanstvenimi pretenzijami (prek instrumentalizacije določenih akterjev teh